

Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych realizowane w ramach Poddziałania 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych oraz Działania 9.2 Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego - Wyjaśnienia zapisów Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL

Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie ogólne mogą być realizowane w ramach Poddziałania 9.1.2 *Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych*, programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe zaś w ramach Działania 9.2 *Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego*. Programy rozwojowe ukierunkowane są na wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów i zmniejszanie dysproporcji w ich osiągnięciach edukacyjnych oraz podnoszenie jakości procesu kształcenia.

Według zapisów Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL *Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych realizowane w Prioryecie IX spełniają łącznie następujące cechy:*

- 1. kompleksowo odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze danej szkoły/placówki oświatowej i jej uczniów (szkół/placówek oświatowych i ich uczniów);*
- 2. kompleksowo i trwale przyczyniają się do jakościowych zmian w funkcjonowaniu szkoły/placówki oświatowej i/lub rozszerzenia oferty edukacyjnej danej szkoły/placówki oświatowej (szkół/placówek oświatowych);*
- 3. zawierają określone cele, rezultaty i działania już na etapie aplikowania;*
- 4. działania określone w programie rozwojowym przyczyniają się do rozwoju kompetencji kluczowych określonych w Zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE);*
- 5. zawierają elementy zgodne z polityką edukacyjną państwa.*

Niniejsze wyjaśnienia stanowią materiał pomocniczy w definiowaniu programów rozwojowych dla Instytucji Pośredniczących i Instytucji Pośredniczących II stopnia. Ilekroć w niniejszych wyjaśnieniach jest mowa o programie rozwojowym, oznacza to program rozwojowy szkoły/szkół lub placówki oświatowej/placówek oświatowych możliwych do realizacji w ramach Priorytetu IX.

Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych realizowane w Priorytecie IX spełniają łącznie następujące cechy:

1. kompleksowo odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze danej szkoły/placówki oświatowej i jej uczniów (szkół/placówek oświatowych i ich uczniów)

Program rozwojowy jest odpowiedzią na problemy danej szkoły/placówki oświatowej, a ich diagnoza powinna być podstawą przyjętych rozwiązań ujętych w programie rozwojowym. Program rozwojowy powinien być kompleksową próbą rozwiązania zdiagnozowanych problemów, co oznacza, że powinien w sposób możliwie jak najszerszy traktować istniejące potrzeby dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze danej szkoły lub placówki. Nie może zatem stanowić programu rozwojowego projekt, który nie zawiera diagnozy potrzeb szkoły lub placówki oświatowej. Potrzeby danej szkoły mogą (i powinny w szczególności w odniesieniu do szkół zawodowych i ponadgimnazjalnych) wynikać z sytuacji na lokalnym lub regionalnym rynku pracy. Odpowiedź na powyższe potrzeby powinna skutkować rozszerzeniem oferty edukacyjnej danej szkoły lub prowadzić do podniesienia jakości świadczonych usług edukacyjnych. Warunkiem spełnienia powyższej przesłanki jest realizacja programu rozwojowego w ramach działalności szkoły (w odróżnieniu do projektów realizowanych w Priorytecie III, w którym zajęcia mogą odbywać się poza szkołą).

2. kompleksowo i trwale przyczyniają się do jakościowych zmian w funkcjonowaniu szkoły/placówki oświatowej i/lub rozszerzenia oferty edukacyjnej danej szkoły/placówki oświatowej (szkół/placówek oświatowych)

W zależności od analizy potrzeb i polityki edukacyjnej danej szkoły lub placówki oświatowej może ona stworzyć program rozwojowy ukierunkowany na:

- reformę szkoły, w celu podniesienia jakości i atrakcyjności dotychczasowej oferty i/lub
- program rozwojowy ukierunkowany na rozszerzenie oferty edukacyjnej, w celu dopasowania tej oferty do potrzeb lokalnego/regionalnego rynku pracy.

Oba podejścia do programu rozwojowego wpisują się w cele zarówno Działania 9.1 jak i Działania 9.2. Kompleksowe podejście do rozszerzenia oferty edukacyjnej i/lub reformy danej szkoły oznacza systemowe podejście do rozwoju szkoły lub placówki oświatowej i jest powiązane z przesłanką nr 1. Kompleksowość odnosi się zatem zarówno do diagnozy potrzeb, jak i działań podejmowanych w wyniku tej diagnozy. Należy ją rozpatrywać w kontekście wszystkich elementów wniosku oraz w kontekście celów i wartości dodanej projektu. Każdorazowo ocena kompleksowości należy do osoby dokonującej oceny merytorycznej wniosku. Należy zaznaczyć, że programem rozwojowym w żadnym z powyższych rodzajów programów rozwojowych nie mogą być np. jedynie zajęcia z j. obcego czy też zajęcia sportowe, bo mimo że podniosą atrakcyjność oferty edukacyjnej danej szkoły, to nie będzie to systemowe podejście do rozszerzenia oferty edukacyjnej. Program rozwojowy powinien w sposób całościowy (systemowy) i trwały przyczyniać się do rozwoju szkoły/placówki oświatowej. Program rozwojowy powinien zatem koncentrować się na wywołaniu efektu trwałej zmiany pracy szkoły (np. wprowadzeniu nowych elementów nauczania, mechanizmów dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, itp.). Efekt trwałej zmiany pracy szkoły może również wynikać z osiągniętych rezultatów miękkich programu rozwojowego (np. doświadczenie i kwalifikacje nauczycieli zdobyte podczas realizacji programu rozwojowego są wykorzystywane w dalszej działalności szkoły). Należy jednocześnie zaznaczyć, że program rozwojowy finansowany z EFS nie powinien zastępować działań, które do tej pory były realizowane ze środków organu prowadzącego. Możliwe jest natomiast rozszerzenie lub modyfikacja programów rozwojowych szkół i placówek oświatowych, w przypadku, gdy posiadają one takie programy.

3. zawierają określone cele, rezultaty i działania już na etapie aplikowania

Cele projektu, założone rezultaty oraz konkretne działania w programie rozwojowym są znane już na etapie aplikowania o środki w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Programem rozwojowym nie jest projekt zakładający wybór szkół, określenie ich potrzeb, a następnie ustalenie odpowiednich działań w celu zaspokojenia tych potrzeb dopiero po uzyskaniu wsparcia. Nie jest więc możliwy projekt na zasadach regrantingu. Możliwa jest natomiast realizacja projektów, które zakładają wybór szkół w oparciu o określone kryteria, pod warunkiem, że cele, rezultaty i konkretne działania są określone w projekcie. Sytuacja taka może mieć miejsce, gdy np. projekt systemowy zakłada rozwiązanie konkretnych problemów zdiagnozowanych przez organy prowadzące szkoły i placówki oświatowe, np. w skali powiatu szkoły będą miały możliwość przystąpienia do projektu po spełnieniu określonych przez beneficjenta warunków. Rezultaty w programie rozwojowym powinny być długofalowe i powinny pokazywać wywołane efekty trwające po zakończeniu trwania projektu. Rezultatami programu rozwojowego będzie zatem nie tylko liczba uczniów objętych zajęciami pozalekcyjnymi czy liczba przeprowadzonych zajęć, ale również zmiany takie jak np. wprowadzone nowe elementy nauczania, wypracowany system pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych czy opracowany i wdrożony system zarządzania szkołą lub placówką oświatową.

4. działania określone w programie rozwojowym przyczyniają się do rozwoju kompetencji kluczowych określonych w *Zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE)*

Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie definiują 8 kompetencji kluczowych, potrzebnych do samorealizacji i rozwoju osobistego, do bycia aktywnym obywatelem oraz do pełnej integracji społecznej i zatrudnienia. Są nimi:

- porozumiewanie się w języku ojczystym;
- porozumiewanie się w językach obcych;
- kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
- kompetencje informatyczne;
- umiejętność uczenia się;
- kompetencje społeczne i obywatelskie;
- inicjatywność i przedsiębiorczość;
- świadomość i ekspresja kulturalna.

Ze względu na szczególną wagę powyżej określonych kompetencji kluczowych program rozwojowy powinien z jednej strony przyczyniać się do ich rozwoju, z drugiej zaś stanowić w oparciu o nie instrument wyrównywania szans edukacyjnych. Kompetencje kluczowe w kontekście programów rozwojowych mogą być rozwijane zarówno poprzez zajęcia pozalekcyjne, dodatkowe oraz wyrównawcze, jak i tworzenie i wdrażanie nowych metod ich rozwijania.

5. zawierają elementy zgodne z polityką edukacyjną państwa i województwa

Program rozwojowy ma się przyczyniać do wzmocnienia atrakcyjności i podniesienia jakości oferty edukacyjnej szkoły i jednocześnie musi być powiązany z polityką edukacyjną państwa. Aby projekt zakładający rozwój danej szkoły był kompatybilny z działaniami podejmowanymi na szczeblu centralnym, aby mógł stanowić logiczne rozwinięcie i wdrożenie założeń polityki edukacyjnej państwa, musi wpisywać się w określone kierunki jej rozwoju. Obecnie powyższe zalecenie powinno być realizowane w szczególności w kontekście realizacji reformy systemu oświaty obejmującej obniżenie wieku szkolnego, zmianę poszczególnych podstaw programowych, zmianę podręczników itp. Jednocześnie program rozwojowy powinien zawierać elementy zgodne z polityką edukacyjną danego regionu, która w dużej mierze wynika z sytuacji na regionalnym i lokalnych rynkach pracy.

Przykłady koncepcji programów rozwojowych:

1. Program rozwojowy ukierunkowany na reformę szkoły

Diagnoza potrzeb liceum ogólnokształcącego X wykazała lepsze przygotowanie uczniów do matury i podjęcia studiów humanistycznych niż matematyczno-przyrodniczych. Liceum w każdym roczniku posiada dwie klasy o profilu humanistycznym, dwie o profilu ogólnym, jedną o profilu matematyczno-fizycznym i jedną o profilu biologiczno-chemicznym. Szkoła posiada bardziej rozwiniętą liczebnie kadrę nauczycielską przedmiotów humanistycznych, niż matematyczno-przyrodniczych. Liceum X ma również znacznie większą liczbę kandydatów do klas humanistycznych niż matematyczno-fizycznych.

Liceum X chce wyróżnić poziom w kształceniu matematyczno-fizycznym i przyrodniczym z poziomem humanistycznym. W tym celu planuje realizację programu rozwojowego, zawierającego:

- Otworzenie klasy o autorskim profilu: matematyczno-informatycznym,
- Otworzenie klasy o autorskim profilu: biologiczno-przyrodniczym,
- Organizację kółek zainteresowań, warsztatów, laboratoriów dla uczniów powyższych klas,
- Organizację dodatkowych zajęć z przedmiotów matematyczno-fizycznych i przyrodniczych dla klas humanistycznych,
- Przeszkolenie wybranych nauczycieli w zakresie korzystania z technologii ICT w procesie dydaktycznym,
- Nawiązanie współpracy z otoczeniem zewnętrznym, np. lekcje otwarte/zajęcia z lokalnymi przedsiębiorcami, pracownikami jednostek naukowych.

2. Program rozwojowy ukierunkowany na rozszerzenie oferty

Diagnoza potrzeb regionalnego rynku pracy wykazała duże zapotrzebowanie na osoby wykwalifikowane w branży hotelarskiej, turystycznej i gastronomicznej. Analiza pokazała jednocześnie, że szkoły kształcące w innych branżach (m.in. mechanicznej i budowlanej) kształcą wystarczającą liczbę absolwentów niezbędnych do zatrudnienia w powyższych branżach. Organ prowadzący szkół ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie zawodowe (powiat Y) stworzył programy rozwojowe dla prowadzonych przez siebie placówek, wybranych na podstawie przeprowadzonej analizy. Programy rozwojowe tych szkół zawierają:

Dla szkół policealnych prowadzonych przez powiat Y:

- Wprowadzenie kształcenia w dwóch nowych zawodach w dwóch szkołach policealnych: hotelarstwa i turystyki,
- Wprowadzenie zajęć pozalekcyjnych z języka angielskiego i niemieckiego (region przygraniczny),
- Wprowadzenie dodatkowych zajęć z przedsiębiorczości,
- Współpraca obu szkół z pracodawcami w branży hotelarskiej i turystycznej – udział pracodawców w tworzeniu programu zajęć dodatkowych, udział pracodawców w realizacji zajęć dodatkowych w roli „wykładowców”, organizacja praktyk dla uczniów przez pracodawców,
- Wyposażenie szkół w nowoczesne materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji zajęć w powyższych kierunkach.

Dla technikum gastronomicznego prowadzonego przez powiat Y:

- Wprowadzenie dodatkowych zajęć specjalistycznych z zakresu m.in. nowoczesnej technologii gastronomicznej,
- Wprowadzenie zajęć dodatkowych z przedsiębiorczości,
- Współpraca technikum z określonymi pracodawcami branży gastronomicznej - udział pracodawców w tworzeniu programu zajęć dodatkowych, udział pracodawców w realizacji zajęć dodatkowych w roli „wykładowców”, organizacja praktyk dla uczniów przez pracodawców,
- Wyposażenie technikum w nowoczesne materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji, np. środki żywnościowe niezbędne do prowadzenia zajęć praktycznych,
- Wyposażenie pracowni zawodowej w sprzęt gastronomiczny – w ramach *cross-financingu*.